

הספר: איסתרק

עלילת מקור: בספר 'איסתרק' הנסיך רעואל, המוזכר בסיפור זה, הינו מלך נערץ ואב לנער בן 17. כאן ניתנת הצצה לנעוריו, שנים רבות לפני תחילתה של הסדרה... ורגע, לפני שתשאלו... יוזבד בנטיילאן המוזכר בסיפור זה אינו גיבורו של הספר 'יוזבד' השלישי בסדרת ממלכה במבחן. יוזבד, גיבור הספר שכתבתו טרם הסתיימה, הינו בן-נינו של האביר הזקן המוזכר בסיפור.

גיבורי הסיפור שעולים שוב על הבמה:

הנסיך רעואל, רעואל, גד בן בליאטר, יוסף בן דיאלידיאן, בסטיאן מקאן, המלך ברכיה (אביו של רעואל) ועוד

מ. קינן

מלך על מקלו

מ. קינן

אף אדם

אף אדם לא רצה להגיע לכדי ניסיון. כל אדם מתפלל שלא יגיע אליו. אבל תפילותיו של המלך ברכיה לא נענו, ולאחר קרוב לחמישים שנים בהן ניסה לעדן, לטשטש ולהעלים את מידת הכעס שלו, הכו בו הניסיונות ללא רחם.

בתחילה היו התקפי הכאבים רחוקים זה מזה, ותקפו אותו בעיקר בשעות הבוקר המוקדמות מאוד, בהן ממילא שהה לבדו, או לבד בחברותא עם רעואל, בנו בכורו. אבל כבר אז יכלו הנסיך וצוות המשרתים הקרוב אל המלך להבחין כיצד מרעים התקפי הכאבים הללו את מצב רוחו של המלך, ומצמיחים קוצים למילים ולמשפטים שהוא משמיע.

פרטים שוליים ונסלחים, שקודם לכן היו זוכים להעלמת עין, ביצועים בלתי מושלמים שהיו עד אותם ימים מתקבלים בלא טרעוניה, הפכו פתאום לנושאים שעליהם חשוב מאוד לתת את הדעת. לעניינים מהם אי אפשר להתעלם, ולנושאים אותם חשוב להדגיש שוב ושוב כדי שהאיש שכשל לא ישוב ויפול באותם בורות בעתיד.

וכבר אז, כאשר היו התקפי הכאבים אורחי פתע, שפקדו את המלך לא יותר מפעם או פעמיים בשבוע, חמלו המשרתים על רעואל.

"הוא אינו מתכוון לדברים שהוא אומר, הוד נסיכותך", ניסה פעם משרתו האישי של המלך לרכך את המילים. "הכאב מדבר מתוך גרונו, לא ההיגיון".

אבל רעואל לא אהב את צלילם של המילים. יותר מכך, אלמלא היה יודע כי גדנר, אביו של עובדיה, בן למשפחת עבדים כנעניים שבניה ליוו את בני הביאר כבר קרוב למאתיים שנה, מסור לאביו בכל ליבו ומאודו, גם היה נוזף באיש על צלילן הבלתי מכבד של מילותיו.

ומלבד זאת, גם אם הכאב היה זה שדיבר, שהפך את המילים למרירות ודוקרניות יותר, הרי שהמחשבות היו שם גם קודם לכן. רעואל היה רגיש מספיק כדי להבחין בהן שנים לפני שנאמרו. ולא די שהבחין, אלא גם הבין והסכים עם מחשבותיו של אביו: אפילו שכאן מקומו, ועל אף שאיש לא יהין לערער על זכות הירושה שלו, ואף על פי שבורך בהמון תכונות חיוביות, נעימות ונחמדות, הוא לא התאים לתפקיד אליו נולד. כלל וכלל לא.

וגם אם כל מיני טובי לב ניסו להוכיח לו אחרת, הרי שבסביבה היו יותר מדי דוגמאות לבחורים אחרים, מוצלחים ממנו שיכלו למלא את תפקידו העתידי טוב פי

כמה משיכול אפילו לייחל.

רעואל יכול היה להבין את ההיגיון האומר כי הנסיך, יורש העצר, הנער בו תולים כל תושבי כוזר את עיניהם, זקוק לחברים במעמדו. ובאין כאלה, כיוון שנסיכים יורשי עצר נולדים רק פעם אחת בכל דור, יקבצו מחנכיהם סביבם את הנערים הקרובים ביותר למעמדם, אלו שמלבד הזכות שהייתה להם להיוולד במשפחה הנכונה, גם חוננו משמים בכל ייתר הסגולות, הגורמות לבני אדם להתבונן בבחור צעיר בהתפעלות ולדעת כי עדיו לגדולות.

גם הוא יכול היה לדעת זאת כאשר התבונן בהם. בכל החברים הנפלאים שהתקבצו סביבו כמו דבורים סביב פרח עשיר בצוף, אבל בעצם לא היו זקוקים לו כלל.

כשם שאיש בכוזר לא הזדקק לו, לאמתו של דבר. לשם מה זקוקה חצר המלוכה לבחור בינוני מכל בחינה, שיסתובב במסדרונות הממשלה, ישאל שאלות בינוניות ויבקש מן המשווחים איתו לחזור פעמיים ושלוש על התשובות?

לשם מה היא זקוקה, הארץ הנפלאה הזו, לבחור צעיר שילך לבקר את הפצועים מן הגבולות ויישאר מוצף כאב וחסר מילים לנוכח הסבל שהם חווים?

אפילו עכשיו, שלושה חודשים אחרי אותו ביקור אומלל, עדיין התקשה להרהר בביקור ההוא, במילותיו שאבדו, ובאופן בו ישב על יד מיטתו של החייל הגידם ולא הצליח להוציא מפיו אפילו לא מילה אחת של אמונה, של נחמה, תקווה או למצער - הכרת תודה בשם כוזר כולה, על פועלו של אדם בודד זה למען כוזר כולה.

"אני בטוח שמידת השתתפותך בצערו נגעה לליבם של הפצועים", אמר המחנך שלו בדרכם חזרה אל הארמון. וסביר להניח שאכן כך הדבר. אבל האם היה מישוהו ניזוק לו לצד השתתפותו בצערם גם היה מצליח להגיד משפט נכון, מלא תקווה, אמונה והכרת טובה?

איש לא היה ניזוק, להיפך. העולם כולו היה מרוויח לו היו בו קצת יותר שנינות, קצת יותר ברק וכישרון דיבור. אם היה קליל מספיק כדי לרכוב אל תוך כל אתגר או סכנה בעליזות כמו זו שחונן בה בסטיאן מקאן; אם היה בעל כשרון חברתי דומה לזה של יוסף דיאלידאן; לו היה מסוגל להרכיב במהירות נאומים מלאי ברק כשם שעושה אלרנן דיליאבר או אם היה קולט כל מציאות מורכבת תוך שבריר שנייה, כמו גד בליאטר.

אחר כך שכך גל הכאב והמלך ששב לעשתונותיו וחש כי המשפט שהשמיע היה מיותר לגמרי, החל מנסה לטשטש את רישומו על ידי צרור משפטים נבוכים בנושא אפסות האדם והעובדה כי אין איש יודע מתי יבוא יומו. רעואל, שלא התקשה להבחין בניסיונות הטשטוש של אביו - ובאמת לא סבר כי אם ימות בקיצור ימים ושנים תוסיף ותטריד אותו מעולם האמת, השאלה מי הוכתר לממלא מקומו - חש את עצמו משועשע מעט. אולם השעשוע הלך ופחת כאשר גילה כי אביו בוחן בדאגה את טיב יחסיו עם גיסו העתידי.

"אתה עצוב", העיר גד בליאטר ערב יפה אחד, אחרי שסיימו את חוק לימודיהם המשותף. "ואתה דק אבחנה", אמר רעואל וצחק. הצחק היה מזויף, כמו חלקים רבים מדי מאישיותו, לאחרונה. "כן?" שאל גד, גולל במהירות את הספרים שעל השולחן, "שמעתי שיש אנשים שטוענים כך". שיניו בהקו כאשר חיך. "יש גם אנשים שטוענים שאני גמד, שמעת על זה?"

אנשים פחדו מגד הן בשל גופו המעוות, והן בשל מוחו המבריק שלא כדרך הטבע, אבל רעואל מצא את שניהם מעוררי הערצה. ולו רק מפני שגד התייחס למומיו ולכשרונותיו המדהימים במידה שווה של שוויון נפש משועשע.

רעואל בלע את רוקו, "גד -" הוא שאל, "מה היה קורה אם היית במקומי?" גד קשר באיטיות את סרט הקטיפה סביב אלת המגילות שעל השולחן. "למה אתה מתכוון?" הוא שאל מבלי להישיר מבט. "לשום דבר מיוחד". גם רעואל הביט הצידה, אל הגפנים המטפסים, "לא חשוב".

"שמתי לב לאחרונה שאתה מנסה לחקות את יוסף דיאלידאן", ציין גד, כביכול בלא כל קשר, "אני מקווה ששאלתך לא רומזת על כך שאתה מתכוון להתחיל לחקות גם אותי... יהיה מטופש מאוד מצדך לנסות לבצע כל פעולה בשלוש אצבעות בלבד. ומלבד זאת - לא תצליח". "לעולם לא אוכל לחקות את המהירות בה פועל השכל שלך", העיר, "אף שכולם בארמון היו שמחים לו הייתי מצליח לעשות את זה".

גד סידר את המגילות על השולחן, "אני לא הייתי רוצה שתשתנה הרבה מדי", ציין, "אחבב אותך פחות ככל

אבל הוא לא, לא זה ולא זה ולא זה וגם לא זה. סתם בחור מרובע, יבש, וחסר תחכום.

אבל דווקא הוא, ולא כל המוכשרים שמקיפים אותו, עתיד להיות המלך. ומפני כך הם מסתובבים סביבו ללא הרף, והשרים מתייעצים איתו, והפקידים מחניפים לו, מלוכדים כולם סביב תקווה משותפת - לשאת חן בעיניו, ולהתקדם במעלה ההיררכיה הממלכתית.

אבל על אף שהוא מקבל את מחמאותיהם ושבחיהם בחן, כפי שלימדו אותו, הוא אינו מאמין אף למילה אחת שהם משמיעים. ברור לו שלו היה המצב שונה, משהו אחר היה ניצב במרכזו של המעגל, איש לא היה מעיף לעברו מבט נוסף. אלמלא תוארו, אלמלא התפקידים שיוטלו על שכמו היה סתם בחור נוסף, אחד מני אלפים. חייל פשוט שצועד בסך, ולא שום דבר יותר מכך... וברור לו שכולם יודעים זאת.

ואין לו שום ספק בכך שרבים מהם גם נאנחים במסתרים על כך שזה האיש שנבחר משמים לעמוד בראשם. סתם בחור אפור. ממוצע.

לאט, אך בהתמדה, הולכים התקפי הכאב של המלך ברכיה ומרתקים אותו אל חדרי, ופעולות השגרה היומיומיות מכבידות עליו יותר ויותר. אך בקושי הוא מצליח למלא את תפקידו כאב במהלך טקס אירוסיה של הנסיכה רנה ליוסף דיאלידאן, וכאשר הם פוסעים חזרה מן האולם הגדול אל קומת המגורים המשפחתית, הוא נתמך על כתפו של בכורו בכל כובד משקלו, ואצבעותיו הלופתות את זרועו של רעואל מותירות בה סימנים אדומים, שיהפכו מחר לכחולים, ובמשך השבועיים הבאים ילכו וידהו אט אט, עד שייעלמו לבסוף.

"אני כבר לא מה שהייתי פעם" גנח שבועיים אחר כך באמצעו של התקף כאב נוסף שהפך אותו מאדם החלטי ונחוש, לשבר כלי חיוור ומזיע, "אבל אני שמח כשאני רואה אתכם מסודרים... לך יש חברים טובים, וגם רנה קיבלה בחור מוצלח כך שגם אם יקרה לך משהו יוכל יוסף למלא את מקומך". רגע שתק מעוצמת הכאב ואז הוסיף: "הוא יעשה זאת היטב".

"אפילו טוב יותר ממני", רצה רעואל להסכים בעידוד, אבל כיוון שלא היה משוכנע בכלל שזהו משפט שאמור לשמח אב כלשהו עלי אדמות, החליט בסופו של דבר לשתוק.

שתהיה דומה יותר ליוסף דיאלידאן, עיניו ברקו פתאום, ולא מתוך עליזות או שעשוע, "ולא רק מפני שהוא רגיל להניח את כל הספרים במדפים הגבוהים ביותר". הברק הזועם נעלם כשם שהופיע, וגד היטיב בחיוך את האילפקה שלו, "כמובן שאחר כך הוא שמח לסייע לי ולהוריד עבורי כל ספר שאחפץ, כן? אבל אני בכל זאת מעדיף שתישאר כפי שאתה, טיפוס מסודר, שמצליח לזכור פרטים קטנים ושוליים כאלה".

"כל פקיד בממלכה הוא טיפוס מסודר שזוכר פרטים קטנים ושוליים", רעואל לא התכוון להישמע מריר, ובכל זאת נשמע כך, "אבל כמה יוסף איתא בשוקא? הוא טיפוס שמעורר באנשים את הרצון ללכת אחריו... שאל כל מי שתמצא, כך צריך להראות -" רחש מחוץ לסוכת העלים גרם לו להשתתק, אך היה זה רק חתול מפוטם משאריות המטבח, שנכנס מן הפתח האחד ויצא מן הפתח השני בנכבדות של בעל בית, אבל די היה בהפרעה הקטנה הזו כדי לקרוע את חוט מחשבתו של רעואל.

"מי אמר?" שאל בליאטר.

"מי אמר מה?"

"שכך צריך להיראות, וכולי".

"כולם חושבים. גם אבא שלי".

גד שילב את אצבעותיו מאחורי ראשו והתמתח: "הממ!" אמר בעניין, "אתה גם קורא מחשבות, נוסף לכל מעלותיך?"

רעואל חיך, מסתיר את אכזבתו מן השיחה שעל אף גילוי ליבו לא התנהלה כפי שרצה, "כל אחד צריך שיהיה לו תחום מסוים להצטיין בו", אמר בקלילות, "וכקורא מחשבות מנוסה אני יכול לבשר לך שלפחות ארבעה מוחות טרודים עכשיו בשאלה איפה אנחנו, ולמה אנחנו מאחרים להיכנס פנימה".

"מרשים", אמר גד, יורד במאמץ מה מכיסאות האבן שבסוכת הגפנים, "כישרון שימושי".

מרירותו של רעואל שבה ותקפה אותו: "כמו כל הכשרונות שלי. כולם שימושיים להפליא. פרקטיים. הייתי יכול להיות כל כך מוצלח בכל כך הרבה תחומים, אני אדיב מאוד, למשל. כך שבתור זבן ודאי הייתי זוכה לתואר אביר-מסדר-הזבנים, ואני גם מסודר, כמו שציינת קודם, אז הייתי עשוי בהחלט לזכות בתואר הנחשק 'הפקיד המצטיין של השנה' -" הוא משך בכתפיו, "אני סתם אתבזבז כמלך, לדעתי".

גד בליאטר הביט בו, מבע מוזר בעיניו: "אמרת קודם

שאני פיקח?" שאל.

"פיקח זו הגדרה מעליבה עבורך". גם כעת מוכן היה רעואל לחלוק לכשרונותיו של חברו את מלוא ההערכה המגיעה להם.

"אז בתור אדם פיקח, אני רוצה לציין באוזניך שני דברים - קודם כל, אתה האדם היחיד מכל באי הארמון הזה שאני לא מצליח להבין. סוג של חידת היגיון שאני פשוט לא מצליח לפענח... איך זה יכול להיות שאתה משוכנע שהיכולת שלך לשאול שלושה אנשים שלוש פעמים את אותה שאלה, ולהקשיב בסבלנות לתשע התשובות שהם נותנים לך, היא עוצמה ולא חולשה? אני הייתי משתגע אם הייתי צריך לעשות זאת. ואתה מצליח לשבת איתם, ולגרום להם לחשוב, ולגלות בעצמם עד כמה הם לא יודעים ולא מבינים את הנושא שהם מדברים עליו..." רעואל נד בידו, סוכר מבלי להבחין את פיו של חברו: "מה הדבר השני?"

"כמה אנשים היו זוכרים בכלל שיש דבר שני?" גד מדבר מעומק ליבו, בעוצמות רגש שרעואל בכלל לא ידע שקיים בו, "וכמה אנשים חושבים, כמוך, ששום דבר לא מובן מאליו? וכמה אנשים מסוגלים לבחון את עצמם ואת רצונותיהם בקפדנות כזו?"

"זה הדבר השני?" רעואל מתבדח למחצה. גד מביט בו, ולפתע נראה כאילו לא ראה אותו מעולם: "אתה חושב שאני מתחנף אליך עכשיו", הוא אומר, נדהם, "אתה חושב שכולם מתחנפים אליך כאשר הם מחמיאים לך. רק למילים רעות ואכזריות אתה מאמין. אבל אם כך, רעואל, איך תוכל לדעת אי פעם מי אתה באמת?"

"אני לא צריך מחמאות כדי לדעת מי אני באמת", אומר רעואל לרקיע הקטיפה הכהה, מאוחר יותר באותו לילה, "אבל רק אם מקשיבים לביקורת אפשר לגדול, הלא כך?" העצבות שעולה מתוכו כתשובה, טוענת שאולי לא כן. עין. אבל אביו לבטח אינו מקנא וגם אינו צר עין. ומילות הביקורת שהוא משמיע רק הולכות ומתרבות מיום ליום. "אני לא צריך את החנופה שלהם או את העידוד שלהם כדי לדעת מה היכולות שלי, אני כבר בוגר דיי כדי לדעת זאת בעצמי", אצבעו מתווה מעגלים על מעקה האבן, "ואני יודע שאני ממלא את תפקידי בדיוק בהתאם לדרישות. אבל מלך לא צריך קצת יותר מזה, ריבונו של עולם? הוא לא זקוק גם לקצת שאר רוח? לאיזושהי

נסיכותך, לדעתי הם כלל לא מצפים שמישהו ממשפחת המלוכה יטרח לכבד את האירוע עד כדי כך שיגיע בעצמו לאותה אחוזה נידחת". הוא מרים את עיניו אל הנסיך העוצר, ומופתע כאשר הוא מבחין במבע הסרבני שמהבהב באישוניו, "אני אשמח לנסוע להשתתף בשמחת נישואיו של מנרם בנטיליאן", אומר הנסיך, "שנים לא ביקרתי שם".

"לא בטוח שיהיה זה צעד חכם מבחינה מדינית", סוף סוף מגלה מנהל הלשכה את טעמיו האמיתיים, "שר הטקס העיר את אוזני, שבהתחשב במעמד המיוחד של משפחת בנטיליאן עלינו להיזהר מאוד שלא לגרום להם לחוש כי הם שונים מכל יתר אברירי כוזר, או שביכולתם לערער בדרך כלשהי על יציבותה של המלוכה. ישנם עדיין בממלכה לא מעט אנשים הזוכרים כי האביר יוזבד בנטיליאן ויתר על המלוכה לאחיו, מנוחתו עדן, ואל לנו להעלות במוחם של ניניו את הרעיון כי יוכלו להסב את הגלגל אחורנית".

"וביקור קצרצר שלי, השתתפות בשמחתו של אדם שאחרי הכל הינו בן דוד שני שלי, יעורר בהם מחשבות כאלה?" תהה רעואל, "ובכלל, אישי הטוב, נדמה לי שאם בגיל עשרים וחמש לא רצה האביר בנטיליאן לקחת את עול הממלכה על כתפיו, עכשיו הוא ודאי זקן מכדי לעשות זאת".

יוזבד בנטיליאן אכן היה זקן. זקן מכל איש שהכיר הנסיך רעואל מעודו. אבל זיקנתו הייתה יפה, והלמה אותו לא פחות משהולם נזר את ראשו של מלך. חיזור כשלג של טבת, עיוור לחלוטין ונע בקושי, קיבל את אורחיו בחיוך שקט של ברכה, וכאשר דיבר עם אורחיו בנעימות והוכיח כי זיכרונו וחשיבתו לא נפגעו כלל, פשטה בליבו של רעואל תחושת הקלה נהדרת. בקוצר רוח קל המתין עד לסיומו של הביקור הרשמי, ואז בתואנה כי שכח מאחור דבר מה, חזר אל חדרו של הזקן וסגר מאחוריו את הדלת.

"האביר בנטיליאן -" פנה בהיסוס אל האיש העיוור. הזקן חיך, "חכייתי לך, הנסיך רעואל", השיב בשלווה, "מן הרגע ששמעתי כי הגעת לאחוזה - ידעתי שגם אתה תבוא".

"גם אני?" שאל רעואל עיניו מצומצמות. "כמו שבא המלך ברכיה לפניך, וכשם שבא המלך איסתרק השני לפניו", עיניו הסומות של הזקן נדמו

עצמה? ליכולת מיוחדת? לכשרון?"

ואת אבק הכוכבים הזה, יהיה שמו כאשר יהיה, אין לו. וכשהוא ממשיך למלא את משימות חייו, ההולכות ומתרבות ככל שמתגברת מחלתו של אביו, הוא מודע יותר מאי פעם לכך שהוא ממלא אותם כפקיד אפור, ולא שום דבר מעבר לכך.

מטבע הדברים לאחר החורף הארוך רווי האביב בנסיעות למרחקים. אבל מסעות מלכותיים מחויבי המציאות ככל שיהיו הינם מעל ומעבר ליכולותיו של אביו. "אולי בשנה הבאה", הוא אומר, "נקווה שבשנה הבאה" ופתאום מבחין רעואל כיצד קפצה זיקנה על אביו במהלך החודשים האלה, וכיצד פניו שהיו עגולות ומלאות בתחילת עונת הזרע, התרוקנו במהלך החורף והתעטרו בקמטים נפולים, "אבל השנה תיסע במקומי, אתה צעיר, אבל הרכילות דוהרת מהר יותר מסוס, ואני בטוח שגם במחוזות הרחוקים ביותר יראו בך את ממלא מקומי. אנשי הלשכה שלי ידאגו להקל מעליך, כמובן. וגם אתה, אל תתבייש לומר להם להיכן אינך רוצה לנסוע, ואיזו מטלה אינה מוצאת חן בעיניך... אתה צעיר כל כך, וגם כך אתה עושה יותר מדי". העוויית כאב חולפת לרגע בעיניו, ורעואל אינו יודע האם רגליו מציקות לו פעם נוספת או שאולי זהו רק מבע של חמלה על נעוריו של בנו שניטלו ממנו בלא התראה מוקדמת.

אבל גם אם איש לא יאמין לו, הוא אינו מצר על נעוריו יותר מאשר הוא מצטער על התחלפותן של העונות. אף פעם לא נמשך ייתר על המידה אחר משובותיהם של הנערים האחרים, והבגרות והאחריות ותחושת השליחות והיעד היו בעיניו חלופה נאה וקורצת.

"אני שמח לעזור, אבא", הוא אומר, "שמח באמת".

אבל אביו אינו מאמין לו. בדיוק כשם שהוא אינו מאמין למחמאות המושמעות באוזניו. אלא שמשום מה האירוניה הזו אינה נתפסת בחושיו, על אף נטיתו הבולטת להבחין בפרטים.

"אני סבור, הוד נסיכותך, שבמצב הנוכחי, בהתחשב במחלתו של אביו ובעומס המוטל על כתפיו, אפשר לדחות את הזמנתם של בני בנטיליאן. מועד החתונה סמוך מדי לתאריך הסיום במוצבים הסמוכים לגבול הבולגרי, ואין כל ספק בכך שהתנצלותנו תתקבל במלוא ההבנה, בפרט כאשר מדובר בנישואים שניים. יותר מכך, הוד

לך במתנה גמורה". הנסיך הזקן חיך, אבל רעואל ראה שבעיניו עומדות דמעות, "זוהי תמצית סודם של החיים, כפי שרואה אותם אדם שהאריך ימים יותר מכל אחיך", הוסיף בקול רך. "ואני משוכנע, מלכה העתידי של כוזר, שאם תבין אותו לעומקו תזכור אותך ההיסטוריה לטובה". הוא סיים את השיחה, צליל קולו מעיד על כך, והוא משוכנע שהעניק לבן שיחו את הגדולה שבמתנות. אבל רעואל אינו זו. "אז כל טיפס יכול להיות למלך", הוא מציין ביושב.

"כל טיפס יכול להיות למלך", מאשר הזקן בלא רחמים, "אם רק יהיה פיקח דיו כדי לזכור דבר אחד, לא נועדת למלוך, לא נולדת כדי להצליח. כל אחד מן ההישגים הגדולים שעוד תגיע אליהם יהיה מתנת חנם נפרדת מאת הבורא. תפקידך היחיד עלי אדמות, המשימה לשמה נוצרת, הינה לעשות את רצון הבורא. זוהי אחריותך הבלעדית, כל השאר באחריותו. האם תוכל לזכור זאת נסיך כוזר?"

"כן". אומר רעואל, מכיר בכובדה של המילה הזו. אבל האביר בנטייליאן נד בראשו: "כך אתה סבור, מפני שאתה עדיין חושב שיש בידך יכולת. שיש בכוחך לעשות דבר מה. מפני שאינך מבין עדיין שגם הצלחה מן הסוג הזה תהיה מתנת חנם מידו של הבורא... אבל תוכל לרצות לזכור זאת, ותוכל להתאמץ לזכור זאת, ותוכל להתפלל שתזכור זאת, ותוכל להילחם ותוכל להשתדל. ותוכל לקוות ולייחל שתצליח לתת בכל יום את המלוכה ליחיד הראוי לה, וזו תהיה הצלחתך האמתית".

כנענות בפניו של רעואל, "ואני יכול גם לספר לך מה תשאל".

ליבו של רעואל דפק בחוזקה בגרונו, "מה אשאל?" שאל בשקט.

"תשאל האם אני מאושר. האם אני שמח בבחירה שעשיתי, אי אז, כאשר הייתי מבוגר ממך רק בשנים ספורות. ותתכוון לשאול האם גם לך כדאי לנטוש את המלוכה מאחוריך, כיוון שאינך מרגיש את עצמך ראוי לה". רעואל נשען אל הדלת, ולא רק מפני שרצה למנוע מזרים להיכנס אל החדר ברגע זה. "אבל אני באמת איני ראוי לה", ציין, "ישנם בעולמו של הבורא כל כך הרבה אנשים מוכשרים ממני..."

"לשם מה הם זקוקים לכשרונות?" התעניין הזקן, ורמז לחיך על שפתיו, "מה ייתנו להם הכשרונות, מלבד מאבק תמידי במידת הגאווה?"

מישהו, כנראה אחד מחבריו המוצלחים של הנסיך דפק על הדלת, מבקש להזכיר כי השעה מאוחרת. "השמחה, השלווה, הברכה, כל מה שמבקש מלך להעניק לממלכתו, כל אלה הם מתנת שמים; בינם לבין כשרון, בינם לבין הצלחה אין דבר". הוא הושיט את ידו, מחפש אחר בן שיחו, ורעואל נטל את היד החיוורת בין שתי כפות ידיו. "מעטים הם הצעירים שיוכלו לדעת זאת מבלי לשמוע את האמת מפיו של אדם זקן. אבל אפילו על מקלו לא יכול אדם למלוך. אתה יכול לרצות, אתה יכול לשאוף, אתה יכול לתכנן ולעשות ולקוות לטוב. אבל ההצלחה אינה בידך ואינה שלך. בינה לבינך אין כל קשר. ואין זה משנה מה תעשה, משאלותיך תמיד ינתנו

”

מאז כתיבת הסיפור:

יש שלב בחיים שבו אם ברצונך לברר על פלוני או אלמוני תפנה לחברים והם יבינו מה אתה שואל, הם יבינו מה אתה רוצה לדעת. כאשר אתה מגלה ששוב אינך פונה אל החברים אלא מעדיף להתקשר אל אנשי הצוות, הם יבינו מה אתה שואל והם יבינו כמה חשוב מה שאתה רוצה לדעת. אתה מבין שעברת שלב. אולי אותו תהליך, אותו שינוי, גרם לי גם להסתכל מחדש על דמותו של רעואל, שבספרי איסתרק לא היה אלא רק "אבי של". לראות אותו כאדם העומד בפני עצמו, נאבק עם נסיונות משלו, ובונה את אצמו בעמל אותו לא יכול היה בנו לשער.